

Вищий навчальний заклад як мегасистема утворений з множини компонентів, які характеризуються специфічною організаційною структурою, освітньо-інформаційним середовищем, інформаційно-комунікативними зв'язками. Будь-який заклад комунікативно і функціонально взаємопов'язаний із зовнішнім середовищем, тобто навколишнім світом – це соціально-політичні, педагогічні, економічні, організаційні умови функціонування закладів, замовники освіти, чинне законодавство в галузі освіти, заклади-конкуренти, техніка і технології, система суспільних цінностей тощо.

Удосконалення та підвищення рівня якості освіти – основні напрямки діяльності держави, мета якої – створення умов для розвитку особистості і самореалізації кожного, оновлення змісту освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до ринкових засад економіки, науково-технічних досягнень, демократичних цінностей. Саме навчальні заклади, як відкриті соціально-педагогічні системи, повинні своєчасно реагувати на вимоги прогресу, сприймати сучасні цивілізаційні процеси, узгоджувати власні напрями діяльності з об'єктивними умовами та потребами суспільства. А це, у свою чергу, сприятиме забезпеченню пріоритетності розвитку освіти, оскільки освіта є визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства, що відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства.

А. В. Писарєв, канд. військ. наук,
доцент кафедри ОБЖД

ПЕДАГОГІЧНА МОРАЛЬ І ЇЇ ПРОЯВИ В ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Педагогічна мораль – це система моральних вимог до педагога щодо його ставлення до самого себе, своєї професії,

суспільства, студентів і інших учасників навчально-виховного процесу. Вона виступає одним з регуляторів поведінки педагога в педагогічній праці. Система вимог педагогічної моралі є вираженням професійного та морального обов'язку педагога перед суспільством, педагогічним колективом і перед своїм покликанням.

Загальна норма педагогічної моралі є широкою і змістовною вимогою, охоплює найбільш типові ситуації і являє узагальнену вимогу – ставлення педагога до педагогічної праці, студентів і їх батьків, колег, що дає загальний напрямок його поведінки. Часткова морально-педагогічна норма узагальнює більш вузьке коло відносин і фактів поведінки педагога і розкриває частину змісту й обсягу вимоги, що міститься в тій або іншій загальній формі.

Моральна свідомість педагога – це усвідомлення ним норм поведінки, характеру взаємин у суспільстві і ціннісних якостей людської особистості, що закріплюється в поглядах, уявленнях, почуттях і звичках. Суспільна свідомість дає узагальнене теоретичне й ідеологічне обґрунтування моралі як суспільного явища. В індивідуальній моральній свідомості відбивається специфіка того середовища, з яким людина постійно взаємодіє.

Моральні погляди педагога характеризуються повнотою і сталістю. Одним з елементів моральної свідомості педагога є усвідомлення ним моральних цінностей і осмислення того, як здійснюється сприйняття цих цінностей його вихованцями. Основною формування моральних поглядів педагога є знання принципів, вимог і норм моралі і їх специфічного відображення в педагогічній діяльності.

Педагогічна етика розглядає моральні переконання як моральні знання, що стали нормою поведінки педагога, його власною позицією в системі відносин до суспільства, своєї професії, праці, колег, студентів і їхніх батьків. Педагог не може обмежуватися знанням моральних норм і принципів, хоча вони і є умовою правильної орієнтації в дійсності – він повинен

мати тверді ідейно-моральні переконання, що є передумовою для активної свідомої діяльності з цілеспрямованого формування особистості вихованця.

Етичні знання і моральні погляди стають переконаннями особистості в процесі соціальної практики і під впливом об'єктивних умов трудової діяльності. Вимогам професійної педагогічної етики відповідає переконаність, що органічно поєднується зі справжньою свідомістю, принциповістю і вимогливістю до себе.

У професійній педагогічній етиці моральні почуття педагога розглядаються як емоційна сторона його духовної діяльності, що характеризує поряд з переконаннями суб'єктивну моральну позицію стосовно професійної діяльності й учасників виховного процесу. Моральні почуття виступають як засіб формування особистості і як одне із завдань морального виховання. Моральні почуття педагога можна умовно розділити на кілька груп.

У групі почуттів, що регулюють ставлення педагога до своєї професії, виділяються почуття професійного обов'язку, відповідальності, самокритичність, гордість, честь тощо. Вони визначають педагога як представника педагогічної професії.

Особливу групу складають почуття, що відбивають ставлення до учасників педагогічного процесу. В основі моральних відносин лежать залежності між приписами повинності і суб'єктивним сприйняттям цих приписів особистістю, між особистісними і суспільними інтересами. Моральні відносини регулюються моральними принципами, нормами, звичаями, традиціями, що одержали суспільне або групове визнання і засвоєні особистістю в процесі її колективної діяльності.

Особливість моральних відносин у тім, що вони мають ціннісно-регулятивний і безпосередньо-оцінний характер, тобто в них усе ґрунтується на моральній оцінці, що виконує функції регулювання і контролю.

Педагогічна діяльність має такі аспекти, у яких якнайповніше виявляються моральні відносини: навчальна праця,

участь у різного роду суспільних заходах педагогів і студентів, позаурочні контакти, спільне дозвілля, педагогічні контакти викладачів та ін. Суб'єктом моральних відносин у педагогічному середовищі є педагог. Будучи основною ланкою в навчально-виховному процесі, він здійснює широку взаємодію зі студентами, їхніми батьками, колегами і т.д.

Педагогічна мораль визнає ті норми взаємин між педагогами і студентами, що сприяють розвиткові творчої особистості, формуванню людини, якій притаманне почуття власної гідності. Найважливіша умова позитивного впливу педагога на студента – поєднання розумної вимогливості і довіри до нього. У системі моральних відносин у педагогічному середовищі дуже важливу роль грає взаємодія педагога зі студентським колективом, що будується на основі взаєморозуміння і взаємоповаги, поважання педагогом добрих традицій колективу, почуття гідності кожного студента. Звичайно, успіх виховання залежить і від впливу того найближчого мікросередовища, у якому живуть і виховуються студенти. Моральна діяльність педагога, як і будь-яка духовна діяльність, відносно самостійна, тісно зв'язана з іншими видами діяльності і може реалізовуватися в різних предметних формах: моральній освіті, моральному доśвіді, моральному самовихованні.

У процесі моральної освіти студентів педагог знайомить студентів з основними проблемами моралі, критеріями моральної оцінки, розкриває можливості вибору морального вчинку і міру відповідальності особистості за свою поведінку і т. д.

Процес морального самовиховання являє собою не тільки формування необхідних навичок, а й усунення раніше сформованих негативних установок.

Перехід від моральної свідомості до моральної практики містить у собі особливий елемент моральної творчості – педагогічний такт. Моральна творчість педагога складається з декількох компонентів, серед яких найважливішими є такі, як осмислення: а) значимості для суспільства педагогічної професії; б) складних обставин ситуації, умови її виникнення; в) необхід-

ності вибору кращого виду вчинку відповідно до морально-педагогічної норми.

Педагогічний такт є формою реалізації педагогічної моралі в діяльності педагога, у якій збігаються думка і дія. Такт – це моральна поведінка, що включає передбачення всіх об'єктивних наслідків учинку і суб'єктивного його сприйняття; у такті виявляється пошук більш легкого і менш ускладненого шляху до мети. Педагогічний такт – це завжди творчість і пошук.

У числі основних складових елементів педагогічного такту викладача можна назвати поважне ставлення до особистості, високу вимогливість, вміння зацікавлено слухати співрозмовника, урівноваженість, діловий тон у відносинах, принциповість (без упертості), уважність і чуйність.

Основним у вихованні педагога є дотримання кодексу професійної етики і честі та моральне його самовиховання.

Серед вимог, що ставляться до педагога, безумовно, є володіння загальнолюдськими рисами, котрі були вироблені в ході розвитку педагогічної практики. Проте у сфері педагогічної праці свої особливості і вплив має моральна регуляція, невід'ємним елементом якої є моральне самовиховання, адже багато дій педагога ніким не контролюються. Найчастіше своїм діям і вчинкам він сам дає оцінку, сам же їх корегує, тому моральний “барометр” педагога – його педагогічна совість – повинний бути високо чутливим.

Кодекс професійної етики педагога визначає сукупність моральних вимог, що впливають із принципів і норм педагогічної моралі, і регулює його поведінку та систему відносин у процесі педагогічної діяльності. Однією з умов кодексу професійної етики педагога є встановлення основних вимог, що визначають ставлення педагога до самого себе, до педагогічної праці, студентського й педагогічного колективів і т.д.

Кодекс честі педагога включає:

- ставлення до освітньої установи – відданість, подяка;
- ставлення до роботи – ретельність, відповідальність,

ощадливість, почуття гордості за свою роботу;

- ставлення до старших колег-педагогів – повага, чемність;
- ставлення до студентів – співробітництво, увага.

В. В. Шадріна, *канд. фізвиховання і спорту, доцент кафедри фізичного виховання № 3,*
О. М. Столяренко, *ст. викладач кафедри фізичного виховання № 1*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Одним з важливіших завдань реформування освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості та формування її фізичного й морального здоров'я. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу. Сьогодні вищі навчальні заклади готові впроваджувати сучасні педагогічні технології, популярними серед яких є комп'ютерне та дистанційне навчання, залучення інтерактивних методик тощо. Намітився перехід від авторитарної педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від накопичення знань – до вміння оперувати знаннями, від “одноразової” освіти – до безперервної, від поточної організації навчання – до індивідуальної.

Педагоги, психологи, методисти фахових дисциплін відчують потребу у впровадженні таких методик, які б допомогли реалізації особистісного підходу до студента. Саме такий підхід є одним із найважливіших принципів організації навчально-виховної роботи. Стало вже неможливо викладати дисципліни традиційно, коли в центрі навчального процесу знаходиться викладач, а студенти мовчки сприймають матеріал, слухають пояснення на лекціях або звітують на семінарських і практичних заняттях, виконують контрольні завдання, склада-